

Martin Dzúr (1919–1985)

Povoláním voják slovenské národnosti, během II. světové války přeběhl k Rudé armádě. Po ní působil ve vojenské kanceláři prezidenta Beneše a Gottwalda, následně v Sovětském svazu absolvoval vojenskou akademii. Od dubna 1968 zastával funkci ministra národní obrany v Černíkově vládě. Byl prvním členem československé vlády, který se dozvěděl o začínající vojenské invazi. Ve funkci se udržel i po normalizaci a ministrem obrany tak zůstal až do roku 1985.¹

Drahý soudruhu Dzúre,

s Moskevským protokolem sice nesouzníte, ale je Vám zároveň zcela jasné, že bez podpisu a souhlasu s ním Moskvu neopustíte. Vzhledem k dlouholetému přátelství s kolegou Dubčekem potřebujete udělat u Sovětů dobrý dojem. Jako první z vlády jste obdržel informaci o sovětské okupaci, je tedy zřejmé, že ve Vás soudruh Brežněv vkládá určitou důvěru. Jelikož jste splnil jeho požadavky, tedy jste zajistil, aby československá armáda nekladla odpor, máte u něj nyní jedničku s hvězdičkou. Vy jste ale ministr národní obrany a samozřejmě nechcete, aby se vám po zemi toulali sovětské vojsko. Je proto třeba vyjít z jednání s konkrétními podmínkami takzvané „přátelské pomoci“.

V ohledu případné změny vedení nemáte žádné vyšší ambice. Jste spokojený se svým postem a i vzhledem k tomu nechcete jít do přímé opozice proti sovětskému vedení. Souzníte s názory kolegů Dubčka a Černíka, ale kromě bezpečnostních otázek, které jsou pro Vás zcela zásadní, bude chytřejší pouze tiše přikyvovat. Z toho důvodu je třeba aktivně hledat se Sověty kompromis, jinak v oblasti bezpečnostní problematiky svých cílů nedosáhnete.

Moskevský protokol ovlivní Československo zcela nepochybně. Invaze může přinést značný chaos, nenávisť a možná i krveprolití. Proto je třeba situaci stejně tak jako rozhořčené československé občany neodkladně uklidnit. Ačkoliv jste proti invazi, není vhodné jít ostře proti Sovětům. Zkuste alespoň vyjednat podmínky brzkého odchodu sovětských vojsk ze země. Jak toho lze efektivně dosáhnout? Například následovně:

1. Je třeba navázat na vzniklé základy spolupráce, ale zároveň zamezit velké angažovanosti Sovětů v naší vnitrostátní politice. V tom podpořte návrhy kolegy Husáka, který s Vámi sdílí podobné stanovisko v této problematice.
2. Samozřejmě, že mimořádný sjezd nebyl legitimní, ale to neznamená, že jeho výsledky nejsou validní. Nejlepší by bylo, aby se zatím termín dalšího sjezdu neurčoval a počkalo se na vývoj bezpečnostní situace v Československu – i v tomto podpořte kolegu Husáka a jeho návrhy.
3. Co se týče médií, klidně se můžete shodnout se sovětskými kolegy a souhlasit s tím, že by měla KSČ více kontrolovat jejich činnost v zemi. Jejich výstupy totiž mnohdy způsobovaly rozkoly ve společnosti, napětí a odpor vůči Sovětům, a to si přece nemůžete vzít na vlastní zodpovědnost. Pozor ale na nadměrnou cenzuru, například takto formulovaný návrh by mohl přinést kompromis: *„Vedení KSČ zaručí dostatečný dohled nad tiskem, rozhlasem a televizí, aby tyto prostředky nepodněcovaly československé občany k nepřátelským aktům.“*

4. Vojenská pomoc? Zde je třeba Vaše aktivní zakročení! To muselo být určité dopředu domluvené s některými členy KSČ, beztak to byla trojice Bil'ak, Švestka a Indra! Není ale dobré nespokojenost výrazně ukazovat. Znění návrhu může znít buď takto: „*Vedení KSČ se shoduje se zúčastněnými zástupci KSSS, že je v zájmu obou stran situaci vyřešit vnitrostátními zásahy. Dlouhodobá vojenská pomoc spřátelených států by mohla vyvolat odpor československých občanů a ještě více ohrozit stabilitu socialistického zřízení.*“ nebo takto: „*Vláda ČSSR a vedení KSČ potvrzují, že jsou státní hranice dostatečně zajištěny a není nutné jejich kontrolu posílit. Zavazuje se však, že bude výstupy pohraniční stráže a dalších bezpečnostních složek podrobně sledovat, v případě zaznamenání nepřátelských aktivit bude sovětskou stranu o situaci informovat.*“ Zrovna v tomto ohledu máte důležitou pozici, snažte se sjednotit Československou stranu. Nejdůležitější je pro Vás prosazení jasně daných podmínek pobytu vojsk: „*O podmínkách pobytu a úplném odsunu spojeneckých vojsk bude uzavřena smlouva mezi vládou ČSSR a vládami, jejichž spojenecká vojska jsou na území ČSSR.*“
5. Nechcete, aby Váš blízký přítel Dubček přišel o funkci, podpořte ho proto v návrzích, díky kterým mu bude ponechána. Sovětská strana by mohla být ochotna přistoupit na znění: „*Předsednictvo ÚV KSČ prověří činnost členů strany a posoudí, zda je nutné přistoupit k personálním změnám ve stranických a státních orgánech, které by přispěly ke stabilizaci Československé socialistické republiky.*“
6. Hospodářská spolupráce není Vaše hlavní téma, souhlasem s Dubčekem nic nezkazíte. Případné peníze pro československou armádu budou jediné příjemným bonusem.
7. Je třeba jasně prosadit vnitrostátní řešení následujícím návrhem: „*Předsednictva KSČ a KSSR odsuzují projednávání tzv. otázky ČSSR, která se stala součástí programu Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. Zástupci obou států nesouhlasí s projednáváním agendy bez včasného souhlasu dotčeného státu, tedy vedení ČSSR, a vyzývají vedení OSN k omluvě.*“ Kolega Husák Vás v tomto návrhu určitě podpoří.
8. Tyto záležitosti je třeba řešit diskrétně, ne s účastí veřejnosti, podpořte proto návrh podporující utajenost jednání.

Vážený soudruhu, hodně zdaru a pevných rozhodnutí během jednání!

Seznam zdrojů:

¹ Rychlík, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století*. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 978-80-7429-133-3. S. 493 [cit. 2023-10-26].